

MAAK JE TUIN KLIMAATPROOF

BUURT

Inclusief
seizoenstips &
borderplannen!

Ga nu aan de slag met 10 tips tegen
droogte en wateroverlast!

Natuurmonumenten

EEN KWESTIE VAN AANPAKKEN!

Wat goed dat jij je tuin klimaatproof gaat maken. Dat is hard nodig. Door de verandering van het klimaat wisselen periodes van extreme droogte en wateroverlast elkaar steeds vaker af. De droge zomers en overstromingen van de afgelopen jaren hebben ons met de neus op de feiten gedrukt. We moeten anders met water omgaan. In plaats van water zo snel mogelijk af te voeren, is het belangrijk om het op te vangen en vast te houden. De natuur kan ons hierbij helpen. Dan moeten we de natuur alleen wel de ruimte geven om als spons te fungeren. Natuurmonumenten doet dit door in natuurgebieden klimaatbuffers aan te leggen. Een goed voorbeeld hiervan is het gebied waar ik werk, De Onlanden. Een gebied van maar liefst 3.600 voetbalvelden dat bij hevige regenval water opneemt. Hierdoor houdt de stad Groningen droge voeten. Letterlijk! En ook de natuur heeft hier profijt van. Het gebied is groter en biodiverser geworden. En het levert ook nog eens prachtige natuur op! Ook jij kunt helpen de natuur klimaatproof te maken. Maak je tuin en buurt bestand tegen wateroverlast en hittestress. In elk seizoen kun je een stap zetten. Met de tips in dit boekje helpen we je op weg. Het is vooral een kwestie van doen!

Bart Zwiers
Boswachter Natuurmonumenten

TIP 1
PLAATS EEN REGENTON 4

TIP 3
LEG EEN VIJVER AAN 5

TIP 4
PLANT EEN BOOM OF STRUIK 7

TIP 6
MAAK ZELF COMPOST 9

MAAK NEDERLAND KLIMAATPROOF 10

TIP 8
KIES DE JUISTE PLANT 11

TIP 10
MAAK VAN JE GAZON EEN BLOEMENWEIDE 12

TIP 2
MAG HET EEN STEENTJE MINDER? 5

DIEREN IN EN ROND DE VIJVER 6

TIP 5
DIEREN HEBBEN OOK DORST 7

TIP 7
BEDEK DE BODEM 9

DE NATUUR ALS OPLOSSING 11

TIP 9
MAAK EEN GROEN DAK 12

EN NU DE HELE BUURT 13

TIP 1

PLAATS EEN REGENTON

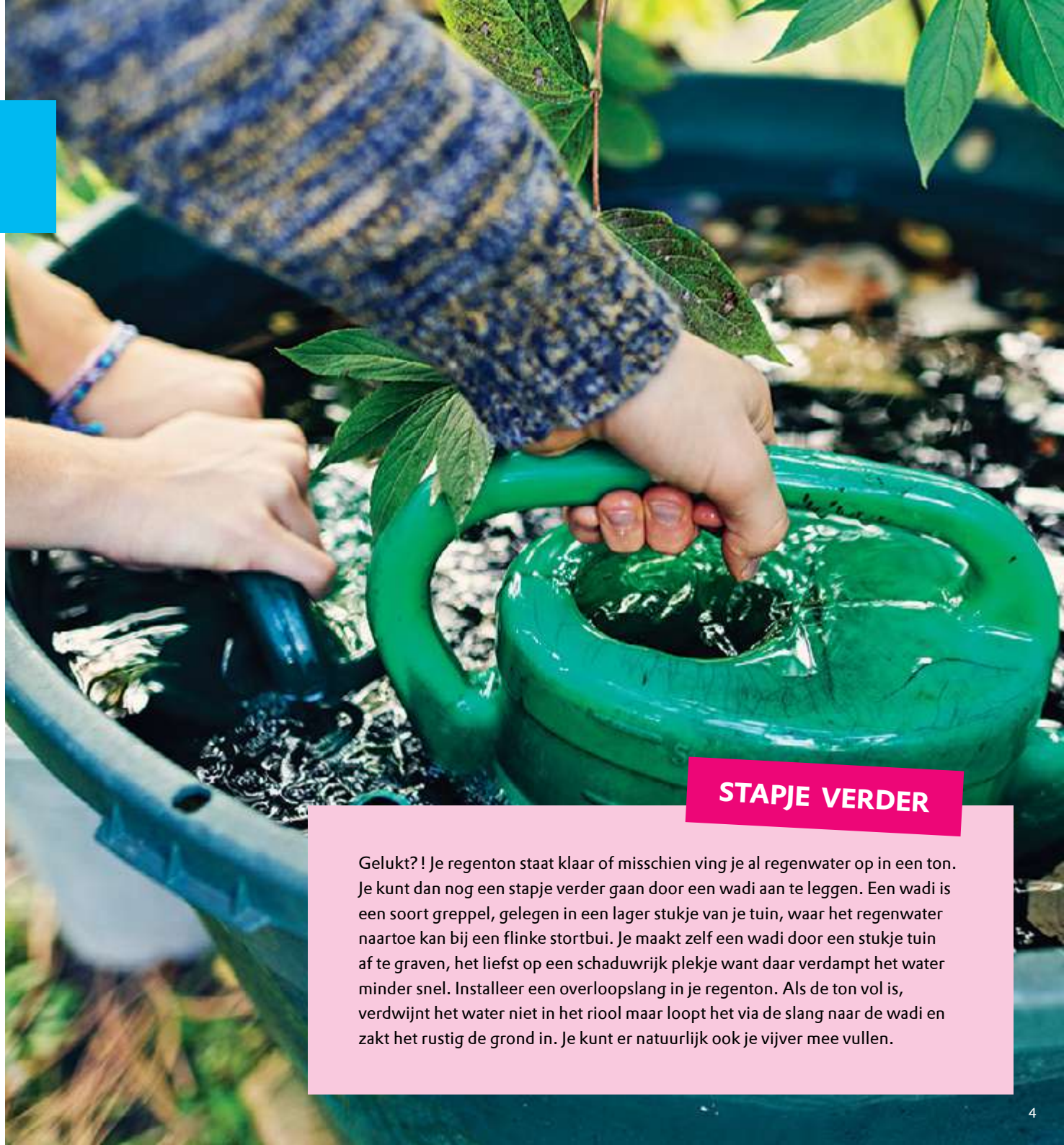
Laat al dat kostbare water niet zomaar via de regenpijp in het riool verdwijnen. Vang het op in een regenton voor drogere tijden. Eigenlijk is het ook zonde om drinkwater te gebruiken voor je tuin. Planten doen het prima of zelfs beter op regenwater doordat er minder kalk in zit. Als je nu aan de slag gaat, staat alles mooi klaar om bij voor de eerstvolgende stortbui liters water op te vangen.

Een regenton plaatsen kan op veel verschillende manieren, zonder en met vulautomaat (verkrijgbaar bij bouwmarkten, tuincentra en doe-het-zelfzaken).

Je hoeft natuurlijk geen nieuw exemplaar aan te schaffen, tweedehands zijn ze in verschillende soorten en maten beschikbaar en vaak ook een stuk voordeliger! Een vulautomaat heeft voordelen, omdat je de watertoevoer dan ook af kunt sluiten bij vorst in de winter.

ZO PLAATS JE EEN REGENTON

1. Zet de regenton waterpas neer, meet de afstand tussen de grond en de inlaatopening van de regenton.
2. Markeer deze afstand op de regenpijp.
3. Zaag een gat of een stuk uit de regenpijp (kijk ook op de instructie van je vulautomaat).
4. Plaats de vulautomaat in het gat in de regenpijp.
5. Verbind de vulautomaat met de regenton met een afvoerpipje.
6. Past alles goed in elkaar? Lijm het dan vast.

STAPJE VERDER

Gelukt?! Je regenton staat klaar of misschien ving je al regenwater op in een ton. Je kunt dan nog een stapje verder gaan door een wadi aan te leggen. Een wadi is een soort greppel, gelegen in een lager stukje van je tuin, waar het regenwater naartoe kan bij een flinke stortbui. Je maakt zelf een wadi door een stukje tuin af te graven, het liefst op een schaduwrijk plekje want daar verdampt het water minder snel. Installeer een overloopslang in je regenton. Als de ton vol is, verdwijnt het water niet in het riool maar loopt het via de slang naar de wadi en zakt het rustig de grond in. Je kunt er natuurlijk ook je vijver mee vullen.

TIP 2

MAG HET EEN STEENTJE MINDER?

Nederland heeft in totaal 3 miljard m² aan tuin. Dat lijkt veel, maar 1,4 miljard m² - dus bijna de helft van de totale oppervlakte tuin - is niet groen. Daar kan het regenwater de grond niet inzakken. Als je niet uitkijkt, stroomt het water zo het riool in en droogt je tuin uit. Vergroen je tuin en vang op die manier het water op, net als een spons. Haal er wat tegels uit, iedere vierkante meter telt!

Vervang de stenen van het terras door kiezels of andere halfverharding. Of nog beter: zet bloemen op de vrijgekomen plek. Hoe groter het oppervlakte groen, hoe meer water je tuin opvangt! En met extra bloemen maak je ook vlinders en bijen blij. Maak wat ruimte tussen de stapstenen van je pad. Leg de tegels van je tuinpad zo'n 5 centimeter uit elkaar en zet er plantjes tussen. Kies voor soorten die tegen een stootje kunnen (tredplanten): wilde tijm, kruipend zenegroen of een vetkruid. Zo kan het regenwater gemakkelijker de grond in en deze plantjes zijn ook nog eens heel aantrekkelijk voor bijen en vlinders.

Probeer de hoeveelheid stenen of tegels in je tuin zo laag mogelijk te houden. Dat scheelt op warme dagen echt een stuk qua warmte. Voor jou en de dieren in je tuin. Heb je hulp nodig met het vergroenen van je tuin? Kijk dan op de poster voor het tuintje dat bij jou past.

TIP 3

LEG EEN VIJVER AAN

Een vijver vangt water op en houdt het vast. Oftewel, een vijver helpt enorm om je tuin klimaatproof te maken. Ook geeft een vijver een enorme boost aan de biodiversiteit in je tuin. Al is een vijver nog zo klein, er komt een heleboel leven op af. Het lijkt veel werk, maar dat valt reuze mee. Ook als je niet zoveel ruimte hebt, zijn er genoeg mogelijkheden.

Dit heb je nodig:

Waterfolie of een vijverbak
Stenen, kiezelstenen en zand

Waterplanten
Een schep

AAN DE SLAG!

1. Kies een geschikte plek voor de vijver. De vijver heeft veel licht nodig, maar niet de hele dag zon.
2. Graaf een gat in de grond, bedek het met vijverfolie of leem. Je kunt ook een vijverbak kopen, een oude speciekuip gebruiken of een oude waterbaan van de kinderen ingraven.
3. Vul de bodem met een laag zand en/of kiezelstenen van ongeveer 10 cm. Het beste is een vijver met een diep deel van minimaal 80 cm, zodat dieren kunnen wegkruipen in de winter. Zorg dat de vijver verschillende dieptes, overgangen en glooiende randen heeft. Door die variatie zullen veel soorten waterdieren zich thuis voelen jouw vijver.
4. Maak een aflopende oever zodat dieren gemakkelijk in en uit je vijver komen. Met een paar grote stenen of een boomstronk maak je een kant van de vijver minder diep. Het water warmt hier ook sneller op, een ideale plek voor kikkerdril en allerlei soorten insectenlarven.
5. Vergeet niet om waterplanten in je vijver te stoppen en deze vast te zetten met wat stenen! Zij brengen leven in je vijver.

DIEREN IN EN ROND DE VIJVER

Rosalie Martens,
boswachter De Wieden

“Een tuin die klimaatproof is, trekt dieren aan. Water brengt letterlijk leven in je tuin!”

Groene kikker (1)

Met luid gekwaak proberen mannetjes vrouwtjes te lokken. Vaak doen ze dit samen. Het vrouwtje zet haar eitjes in klompjes af tussen de waterplanten.

Kikkervisje (2)

Met hun wiebelstaartjes bewegen ze zich door het water. Ze halen adem via hun kieuwen. Van kikkervis tot kikker is een flinke verandering en lang niet alle dieren halen dit volwassen stadium.

Poelschaatsenrijder (3)

Hij kan over het water lopen, maar ook duiken en vliegen. Hij zoekt naar insecten en andere diertjes die niet kunnen zwemmen. Deze grijpt hij met zijn voorpoten en zuigt hij leeg met zijn scherpe snuit.

Blauwe glazenmaker (4)

Een zwerflustige soort die je regelmatig tegenkomt bij tuinvijvers. De larven leven in het water. Als deze zijn volgroeid, klimmen ze via een plantenstengel uit het water. Op de kant veranderen ze van water- naar landdier.

Gewoon bootsmannetje (5)

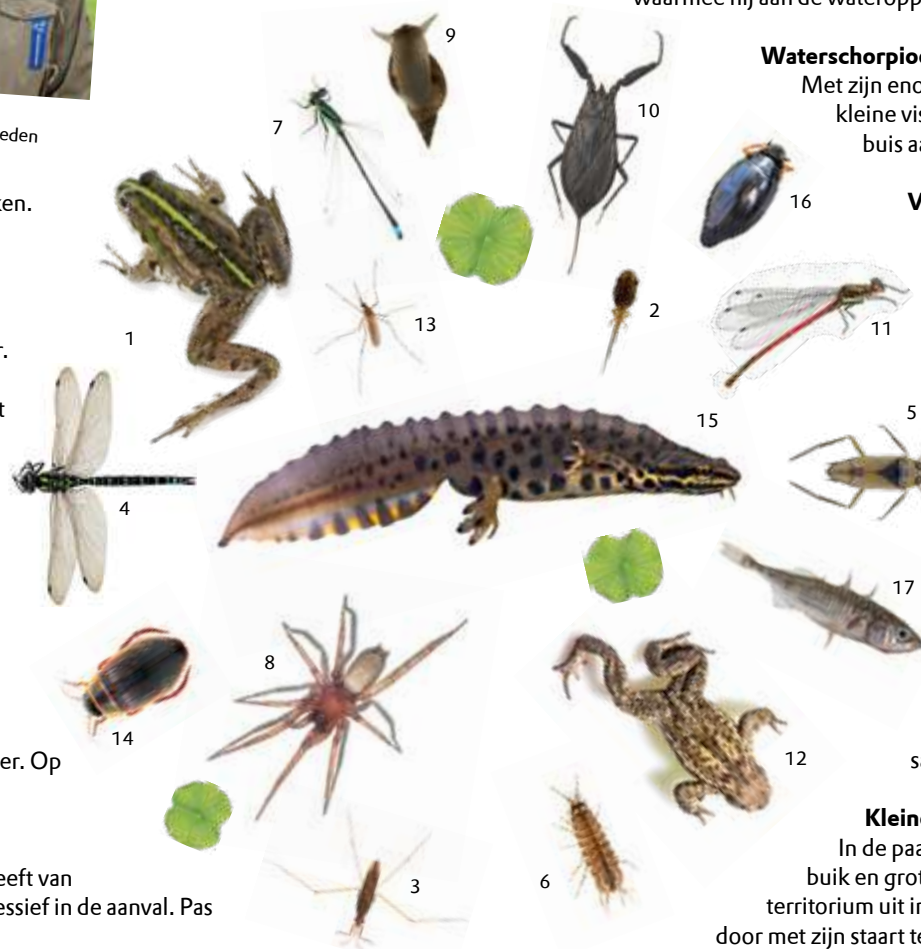
Zwemt op zijn rug met een grote luchtbel op zijn buik. Leeft van kikkervisjes, kleine visjes en insecten en gaat daarbij agressief in de aanval. Pas op: ook jouw vinger kan hij voor prooi aanzien.

Gewone zoetwaterpissebed (6)

Eén van de weinige soorten pissebedden in Nederland die niet op het land leven, maar in zoet water. Een echte afaleter, deze soort leeft van natuurlijk materiaal dat op de bodem van het water ligt.

Lantaarntje (7)

Het vrouwtje heeft een opvallende, lichte vlek aan het uiteinde van haar lijf. Vandaar de naam lantaarntje.

Waterspin (8)

Een waterspin kan ademen dankzij een slim trucje. De spin maakt onder water een web en vult dat met luchtbellens. Overdag verblijft de spin in deze zelfgemaakte 'duikersklok'. Hij moet wel steeds naar de wateroppervlakte om verse zuurstof te halen.

Poelslak (9)

Leeft in zoet en stilstaand water. Bij gevaar laat hij zich onmiddellijk naar de bodem vallen. Hij eet onder andere algen, die hij van de bodem en planten schraapt. Ademen doet hij via een long, waarmee hij aan de wateroppervlakte zuurstof haalt.

Waterscorpioen (10)

Met zijn enorme voorpoten vangt dit insect prooien in het water. Zelfs kleine visjes moeten voor hem uitkijken. Hij haalt adem via de lange buis aan zijn achterlijf.

Vuurjuffer (11)

Vliegt veel rond bij water. Vliegt minder goed dan een 'echte' libel, is slanker en heeft ogen aan weerskanten van de kop.

Gewone pad (12)

In het voorjaar trekken padden van het land naar het water, beter bekend als de paddentrek. Hun eitjes zetten ze af in meterslange snoeren.

Steekmug (13)

Muggenlarven zijn voedsel voor vissen, kikkers, libellen en waterkevers. Volwassen muggen worden veel gegeten door zwaluwen en vleermuizen. Zorg dat deze natuurlijke vijanden het naar hun zin hebben, dan heb jij minder muggen.

Geelgerande waterroofkever (14)

Deze kever wordt zomaar 2,5 tot 5 cm groot! Een enorme veelvraat die alles eet wat hij te pakken krijgt, zelfs kikkers, salamanders en vissen.

Kleine watersalamander (15)

In de paartijd zien de mannetjes er extra aantrekkelijk uit met een oranje buik en grote, donkere vlekken. Het mannetje zet met geurstoffen zijn territorium uit in het water. Komt daar een vrouwtje op af, dan maakt hij indruk door met zijn staart te wapperen.

Schrijvertje (16)

Deze kever cirkelt over het water, meestal in groepen. Bij onrust duikt hij onder water. Zijn ogen zijn in tweeën gespleten, met een deel kijkt hij naar boven, met het andere deel naar beneden. Zo houdt hij vijanden in de gaten en speurt 'ie naar prooien, vooral muggenlarven.

Driedoornig stekelbaarsje (17)

Eén van de meest algemene vissoorten van Nederland. Dit visje bouwt voor de voortplanting een nestje en is in vrijwel elk watertype te vinden.

TIP 4

PLANT EEN BOOM OF STRUIK

Met al die hete zomers achter de rug snakken jij en je tuinbewoners vast wel naar wat meer schaduw in je tuin. Heb je voldoende ruimte, dan kun je met een boom of grote struik een lekker koele plek creëren. Dat kan soms wel 10 graden schelen. Bomen en struiken vangen regenwater op dat langzaam naar beneden druppelt. Houd altijd wat ruimte vrij rond de boom en leg er vooral geen tegels. Het regenwater trekt dan gemakkelijk de grond in.

Zet groen tussen de tuinen

Vergeet houten en stenen schuttingen! Plant een wilde haag met verschillende soorten struiken waar dieren in kunnen leven. Vervang een schutting voor een heg van meidoorn, Spaanse aak, liguster of haagbeuk. Of neem een taxus. Die groeit niet zo snel en is bij vogels favoriet om in te broeden.

De hoogte in met klimplanten

Is jouw tuin formaatje postzegel? Maak dan slim gebruik van de verticale ruimte die je hebt. Plant klimplanten langs muurtjes en schuttingen of laat ze groeien over een rozenboog, priel of pergola. Ook kun je zelf van een paar (bamboe)stokken een piramide maken en die laten begroeien. Kies bij voorkeur voor inheemse soorten, zoals klimop (*Hedera helix*), wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) of bosrank (*Clematis vitalba*). Andere geschikte klimplanten zijn blauwe regen, druif, roos, clematis, wilde wingerd en bruidssluijer. De bijen en vlinders in je tuin zullen je dankbaar zijn voor alle nectar! Vogels gebruiken het als schuilplek en maken er hun nesten in.

TIP 5

DIEREN HEBBEN OOK DORST

Niet alleen planten hebben dorst. Ook de dieren in je tuin hebben water nodig om te drinken en af te koelen. Help ze een handje door op beschutte plekken waterschalen neer te zetten. Niet in de volle zon, want dan drogen ze snel weer op. Als je de ruimte hebt kun je een vijvertje aanleggen. Met een beetje mazzel kun je binnenkort vogels en egels in je tuin verwelkomen.

Vogel

Vogels badderen ook graag, dus is het fijn als er een steen is waar ze veilig op kunnen staan om te badderen.

Egel

Voor egels en andere zoogdieren is het belangrijk dat ze goed bij het water kunnen. Met een lage rand is het gemakkelijker voor ze om er overheen te klimmen.

WELK TUINTJE PAST BIJ JOU?

sprinklr

Inheemse planten zijn beter afgestemd op het ritme van de Nederlandse natuur. Kies daarnaast ook voor biologisch gekweekte planten, waar dus geen gif aan te pas is gekomen. Sprinklr & Natuurmonumenten helpen jou met deze borderplannen om te tuinieren met biologische planten of je nu een zon- of schaduwtuin(tje) hebt. Hoe groter het oppervlakte groen, hoe meer water je tuin opvangt. En met extra bloemen maak je ook vlinders en bijen blij!

INHEEMS TUINTJE SCHADUW

1. Vingerhoedskruid (Digitalis purpurea)

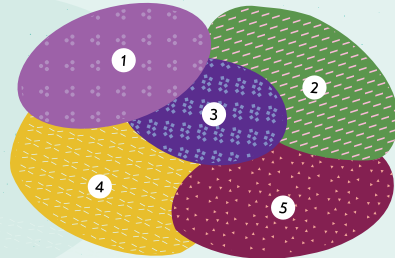
Waardplant voor o.a. Vingerhoedskruid-dwergspanner (een zeldzame nachtvlinder)

3. Wilde skelei (Aquilegia vulgaris)

Insecten met een korte tong knagen een ingang aan de achterkant van de bloem

5. Donkere ooievaarsbek (Geranium phaeum)

Waardplant voor het Bruin blauwtje (vlinder)

INHEEMS TUINTJE HALF-ZON

1. Dagkoekebloem (Silene dioica)

Waardplant van de Koekebloem-bochelwants, niet eetbaar

2. Geel walstro (Galium verum)

Waardplant voor Klein avondrood (vlinder), eetbaar blad en bloem

3. Donkere ooievaarsbek (Geranium phaeum)

Waardplant voor het Bruin blauwtje (vlinder), niet eetbaar

4. Beemdoeivaarsbek (Geranium pratense)

Waardplant voor o.a. Zwart blauwtje en Bruin blauwtje (vlinders), niet eetbaar

5. Bijenkorfje (Prunella vulgaris)

Waardplant voor Gevekt dikkopje (vlinder), jong blad is eetbaar

6. Kleine pimpinel (Sanguisorba minor)

Waardplant voor o.a. Aardbeivlinder en Kalkgraslanddikkopje, eetbare bloem

INHEEMS TUINTJE ZON

1. Zwarte toorts (Verbascum nigrum)

Waardplant voor Toortsparelmoevlinder, met eetbare bloem

2. Veldsalie (Salvia pratensis)

Belangrijke drachtplant van wilde bijen, met eetbare bloem

3. Gewone agrimonie (Agrimonia eupatoria)

Waardplant van ruys Aardbeivlinder, en theekruid

4. Betonie (Stachys officinalis)

Drachtplant voor Wolbij, met eetbare bloem

5. Hyssop (Hyssop officinalis)

Waardplant voor Agaathvlinder, met eetbaar blad

6. Gewone margriet (Leucanthemum vulgare)

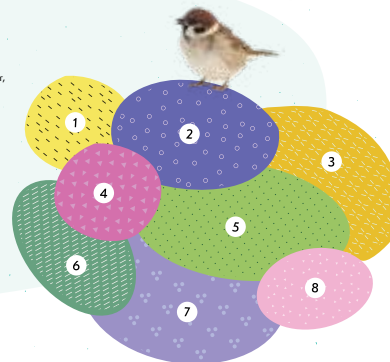
Waardplant voor Kamillevlinder & Kruiskruidmot, met eetbare bloem

7. Beemdkroon (Knaulia arvensis)

Waardplant voor Knautbij, met eetbaar blad

8. Blaasille (Silene vulgaris)

Waardplant voor Silenedwergspanner (nachtvlinder), niet eetbaar

DIT JAAR MAAK IK MIJN TUIN KLIMAATPROOF!

Handen uit de mouwen, maak elk seizoen het verschil

MET DEZE TIPS MAAK JE JOUW TUIN EN BUURT, BESTAND TEGEN DROOGTE EN WATEROVERLAST

LENTE

tegels en stenen eruit, planten erin! | vul je regenpot, gebruik regenwater | toev. het gazon om tot wilde bloemenweide, maai je gras minder | een vijver(tje) boost de biodiversiteit

ZOMER

verwelkom dieren met een waterschaal | geef planten liever een keer veel water dan vaak weinig | gebruik een gieter i.p.v. een sproeier | zet in je vakantie potplanten in de schaduw

HERFST

lekker laten gaan, leg die composthoop aan | bedek de bodem, een feestje voor wormen en pissebedden | plant struiken en bomen, laat regenwater langzaam in de grond druppelen

WINTER

maak klimaatproof plannen met de buurt | check subsidies bij gemeentes of waterschappen voor regentonnen en groen | voorbereidingen treffen voor groene daken

Recent onderzoek door het RIVM toont aan dat de vraag naar drinkwater tot 2030 stijgt. Door klimaatverandering en vervuiling staat het aanbod van drinkwater steeds meer onder druk. Gelukkig kun je thuis ook een steentje bijdragen, met de tips rond de cirkel bespaar je liters drinkwater.

TIP 6

MAAK ZELF COMPOST

Als je zelf compost maakt, komt de grond in je tuin meer en meer tot leven. Dit is belangrijk want een levendige bodem houdt water langer vast.

Snel en simpel: bladaarde

Verzamel in de herfst goed verteerbare bladeren van bijvoorbeeld berken of eiken en maak er een berg van in de hoek van je tuin. Al vrij snel zal de hoop vol regenwormen, andere diertjes en schimmels zitten. Ze breken de bladeren in minder dan een jaar tijd af tot rulle, vruchtbare aarde. Ideaal als 'mulch' (bodembedekker) en om je planten mee te voeden.

Potgrond in een handomdraai

Meng twee delen tuingrond met een deel compost. Als je al een composthoop hebt, gebruik je hiervoor natuurlijk je eigen compost.

Turfvrije potgrond

Veel kant-en-klare potgrond en tuinaarde bevatten turf, dat gewonnen wordt uit veengebieden en de natuur vernietigt. Veen houdt water vast, werkt als buffer voor droge perioden en slaat CO₂ op. Kies daarom voor turfvrije potgrond, tuinaarde en compost dat gelukkig op steeds meer plekken verkrijgbaar is.

AAN DE SLAG!

1. Kies een geschikte plek, het liefst in de halfschaduw met enkele uren zon.
2. Gooi je groente-, fruit- en tuinafval op een hoop of in de compostbak. Gebruik geen gekookt voedsel, botten en vlees. Zorg dat het afval niet te grof is. Takken knip je in kleinere stukken. Meng groente-, fruit- en tuinafval en gras met droog materiaal als takjes, stro en bladeren. Zo krijg je én voedsel én structuur in je composthoop. Schep de compost ieder jaar even om.

TIP 7

BEDEK DE BODEM

Zorg dat de bodem niet uitdroogt door een laag compost of maaisel op de kale grond te strooien. Je kunt er ook een bodembedekker laten groeien. Of laat wat tuinafval tussen je planten liggen. Door je tuin zo te 'mulchen' bescherm je de bodem tegen uitdrogen en voed je deze tegelijkertijd op een natuurlijke manier. Knip takjes en bladeren fijn. Alle ijverige wormen, pissebedden en andere opruimers doen de rest. Onkruid krijgt zo ook minder kans. Voor merels, heggemus en roodborst is zo'n strooisellaag een gedekte tafel vol lekkere insecten en spinnetjes.

GOED NIEUWS!

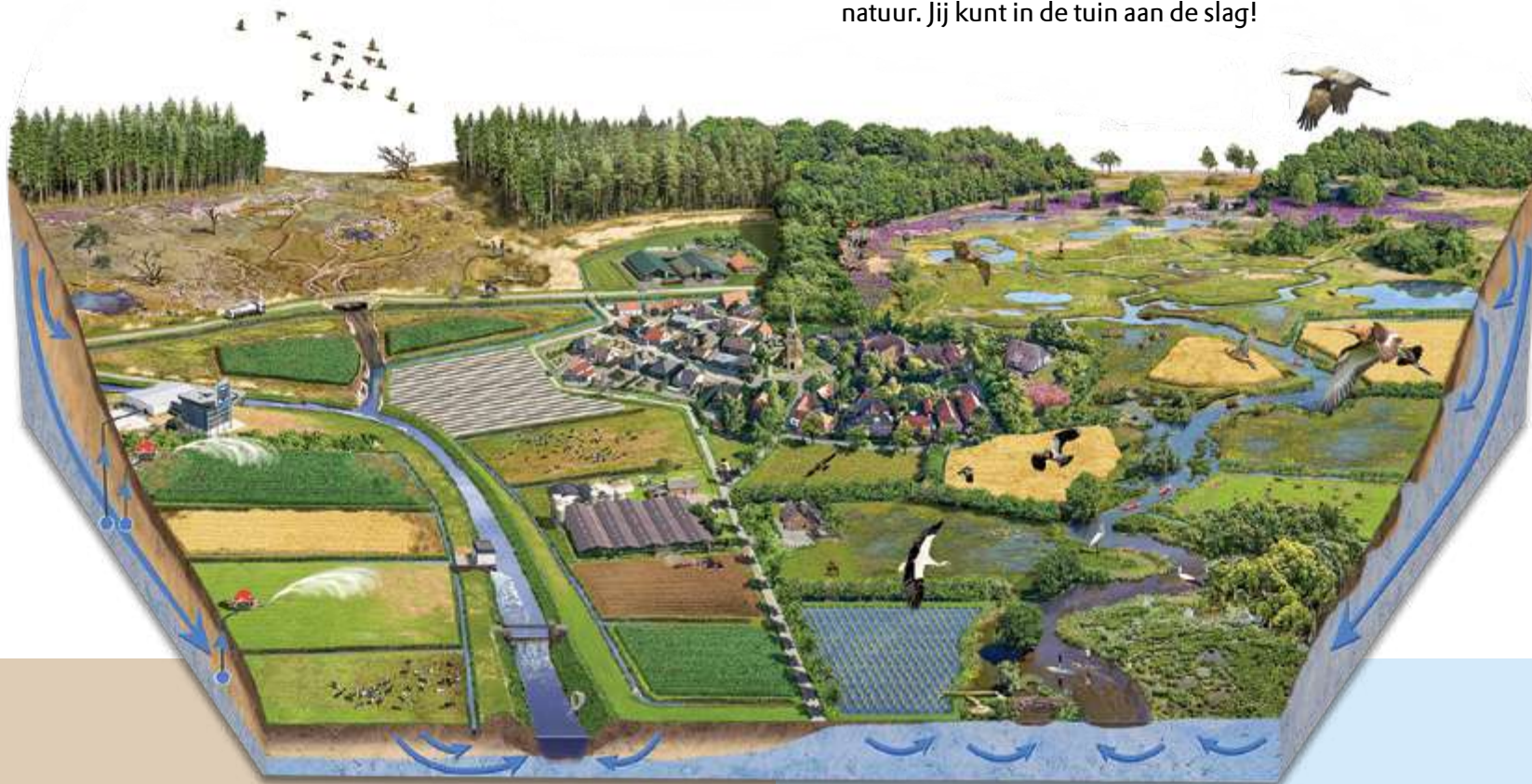
Spitten is een heleboel werk en droogt de bodem alleen maar uit. En het is helemaal niet goed voor het bodemleven. Spitten is als een lawine voor de diertjes in de grond. Laat de bodem zich liever zelf mengen door bijvoorbeeld mollen en wormen. Wormen zijn meesters in het verplaatsen van organisch materiaal. Zij trekken het in de nacht de grond in, eten het op en poepen het weer uit. Door hun gangen kan de lucht maar ook regen goed de bodem intrekken.

Bodemdiertjes hebben allemaal een plekje in de bodem waar ze goed gedijen, ver wandelen kunnen ze niet. Dus als je gaat spitten, heb je grote kans dat ze doodgaan.

Diertjes die op 20 cm diepte leven, houden van een constante temperatuur en wat vochtigere bodem. Komen ze aan de oppervlakte dan is het daar een stuk droger en de temperatuurverschillen zijn er te groot.

MAAK NEDERLAND KLIMAATPROOF

Steeds vaker kampen we met de gevolgen van klimaatverandering zoals extreme droogte en wateroverlast. Dit heeft desastreuze gevolgen voor de Nederlandse natuur. Dat moet en kan anders. Bijvoorbeeld door beter en slimmer met water om te gaan. In plaats van water zo snel mogelijk af te voeren, moeten we het opvangen en vasthouden. Natuurmonumenten doet dat in de natuur. Jij kunt in de tuin aan de slag!

Verdroogd landschap

- Regenwater wordt zo snel mogelijk afgevoerd. Het grondwater wordt niet aangevuld.
- Droogte is funest voor de natuur. Planten en dieren verdwijnen. Heide en bossen sterven.
- Droogte vergroot de kans op verbranding van veen. Hierbij komt veel CO₂ vrij.
- Vennen vallen droog, dieren komen om van de dorst.
- Kleinere oogsten én soorten als de oer-Hollandse grutto komen in gevaar.

- Voor grasland en landbouwgewassen wordt enorm veel water opgepompt.
- In betegelde tuinen zakt het regenwater niet de grond in, maar verdwijnt het in het riool. Dorre tuinen houden we kunstmatig in leven met vele liters drinkwater.
- Door verstening kan het water niet weg en zorgt voor wateroverlast.
- Sloten voeren regenwater zo snel mogelijk weg. Kostbaar, zoet water verdwijnt.

Waterrijk landschap

- Tijdens hevige regenbuien vangt de natuur veel water op en voorkomt overstromingen. Als een spons houdt het water vast voor droge tijden.
- Beken krijgen de ruimte en slingeren door het landschap. Het water stroomt langzamer en blijft langer in het gebied.
- Natte gebieden ontstaan en vormen een paradijs voor dieren en planten. De biodiversiteit neemt toe.
- Minder verstening in steden en dorpen zorgen voor minder wateroverlast en minder hittestress.

- Meer groen geeft ons afkoeling op hete, zomerse dagen.
- Natuurlijk bos met veel verschillende bomen en struiken laat regenwater langzaam naar beneden druppelen, de grond in.

DE NATUUR ALS OPLOSSING

Wat jij in het klein in je tuin doet, doen we bij Natuurmonumenten in het groot in de natuur. Op meer dan 40 plekken in Nederland werken wij aan klimaatprojecten. Door de natuur de ruimte te geven, kan deze als spons werken. Het vangt water op en houdt het vast, zodat het beschikbaar is in tijden van droogte.

Ga voor het volledige overzicht van onze klimaatprojecten naar nm.nl/klimaatbuffer

Boswachter Guido Franck

“Natuur kan ons helpen regendruppels langer vast te houden op de plek waar ze vallen, dieper de bodem in te laten zakken en de waterafvoer te vertragen. We zien een klimaatrobuust Geuldal voor ons met bossen met ondergroei, kruidenrijk grasland, meer heggen en slingerende beken. Zo neemt de kans op wateroverlast en droogte aanzienlijk af.”

Boswachter Sietske Westerhof

“Kletsnat hoort het te zijn in het hoogveen Fochteloërveen. Door droogte in de zomer staat het veen onder druk. Wij zorgen ervoor dat het regenwater minder wegglekt en het veen nat blijft. Op die manier kan het veenmos groeien en kunnen kraanvogels en veenhooibeestjes er blijven leven. Het veen slaat CO2 op en houdt dit vast.”

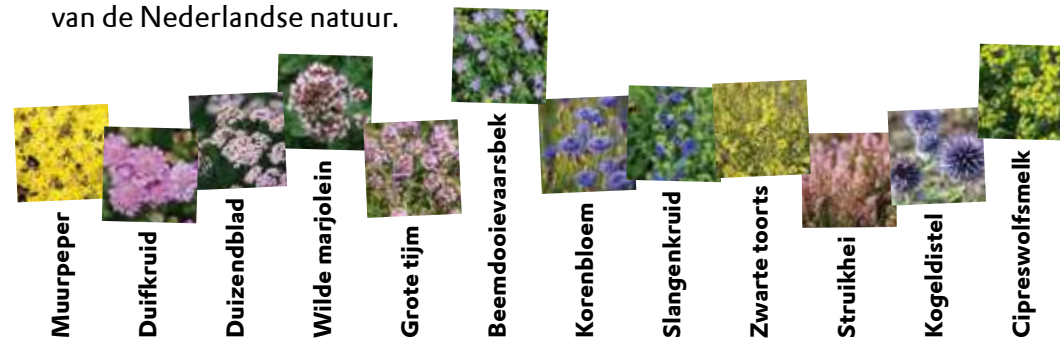
Boswachter Eckard Boot

“De stijging van de zeespiegel is met natuurlijke ingrepen niet tegen te houden. Maar buitendijkse gebieden zoals De Schorren op Texel helpen wel mee om verdere afkalving van de kust te voorkomen. Bovendien kan zo extra koolstof (broeikasgas) worden vastgelegd.”

KIES DE JUISTE PLANT

TIP 8

Ga je binnenkort naar het tuincentrum op zoek naar planten? Kies dan, als het even kan, voor inheemse soorten. Deze zijn beter afgestemd op het ritme van de Nederlandse natuur.

Kies ook biologisch gekweekte planten, waar geen gif aan te pas is gekomen. Voor zonnige plekjes zijn planten die tegen droogte kunnen ideaal. Dit soort planten heeft een dikke, vettige of viltige huid die beschermt tegen warmte en uitdroging en dat scheelt water geven. Hierboven twaalf geschikte planten voor je op een rij.

Kijk eens op nm.nl/webshop voor planten en andere producten om je te helpen om je tuin klimaatproof te maken.

VERZORGINGSTIPS

Gebruik nooit gif

Een van de boosdoeners voor slechte Nederlandse waterkwaliteit is gif. Gif is desastreuus voor insecten, vogels en alle andere dieren. Maar ook voor mensen kan dit hele nare gevolgen hebben. Gebruik dit dus nooit. Zet natuurlijke vijanden in voor plagen, zoals lieveheersbeestjes tegen bladluis en bescherm planten bijvoorbeeld tegen slakken met koffieprut.

Water besparen: zo geef je slim water

Geef liever een keer veel water dan vaak weinig water, anders verdampt het te snel. Verwen je planten niet te veel, want door ze minder water te geven ontwikkelen ze een goed wortelstelsel. Zet potplanten op warme dagen in de schaduw.

TIP 9

MAAK EEN GROEN DAK

Heb jij een schuurtje, hout- of fietsenhok? Dat is ideaal voor een groen dak. Sedums zijn zeer geschikt omdat ze water opslaan en extreem goed tegen hitte kunnen. En zo'n groen dak ziet er niet alleen mooi uit, je helpt er ook de vlinders en bijen mee! Voordelen van een groen dak:

Vangt water op, zodat het niet rechtstreeks wegstroomt via de regenpijp het riool in.

Heeft een verkoelend effect. Een zwarte vlak absorbeert namelijk meer warmte.

Verhoogt de biodiversiteit in je tuin. Vooral als je er aantrekkelijke nectarplanten op zet.

AAN DE SLAG!

1. Check van tevoren of de dakconstructie sterk genoeg is! Zorg ervoor dat het dak goed waterdicht is.
2. Breng een drainagelaag aan, zodat er geen water op je dak blijft staan en je plantjes wegrotten. Het water moet goed kunnen weglopen. Doe dit bijvoorbeeld met een dun laagje grind, als je dak tegen dat extra gewicht bestand is. Er zijn ook drainagematten te koop.
3. Substraatlaag met voeding voor de planten. Sedumplanten hebben niet zoveel voeding nodig, een klein laagje substraat is voldoende. Ga je er kruiden op zetten, gebruik dan wat meer substraat.
4. Gebruik plantjes die goed tegen droogte kunnen; kruiden of sedum, bijvoorbeeld. Sedumpanten zijn ook te koop als kant-en-klare maten of zelfs inclusief lichtgewicht drainagelaag.

Tip: Subsidie aanvragen

Veel gemeentes geven subsidie op de aanleg van een groen dak. Ook bij verschillende waterschappen zijn geregeld subsidies beschikbaar. Check vooral even de website van je gemeente welke mogelijkheden er zijn!

TIP 10

MAAK VAN JE GAZON EEN BLOEMENWEIDE

Gras heeft korte wortels en is afhankelijk van water. Door alle droge en warme periodes heeft gras het steeds moeilijker. Neem vooral afscheid van dat keurige gazon en ga voor planten als klaver, tijm, ooievaarsbek of madelief. Die hebben een stuk minder water nodig dan gras.

Als je je gazon wat meer met rust laat, komen deze plantjes er vanzelf. Of spit een deel van je gazon om en zaai het in met een mengsel van wilde bloemen. Daar zijn insecten ook heel blij mee! Toch gras in de tuin? Maai dan minder, vooral in droge periodes. Ook dat scheelt een hoop sproeien.

EN NU DE HELE BUURT

Wat in je tuin kan, kan ook in de buurt: zorg voor meer groen en minder steen! Houd regenwater langer vast en laat het niet rechtsreeks naar het riool stromen. Maak je buurt beter bestand tegen droogte en wateroverlast. Dat is goed voor de natuur én voor je buurtgenoten. Dus mobiliseer een paar burens en ga lekker samen aan de slag!

Maak een geveltuintje

Haal een paar stenen weg en plant er klimplanten, zoals klimop of klimhortensia. Het water stroomt dan niet direct naar het riool. En het ziet er meteen een stuk leuker uit!

Boomspiegels vergroenen

Zet bloemen of planten in de aarde rondom een boom. Deze houden het water vast en het is ook goed voor de biodiversiteit. Vlinders en bijen zullen je dankbaar zijn!

Plant een maai-me-nietje

Ken je een plek die wat minder gemaaid zou mogen worden? Een stuk berm langs een weg, parkeerplaats of pad, waar de natuur lekker zijn gang moet gaan? Met een maai-me-nietje laat je zien dat je graag ruimte laat voor al die bloemen, insecten en andere dieren.

Kijk voor meer tips op [nm.nl/maai-me-nietje](https://www.nm.nl/maai-me-nietje)

Weetje:
In de stad kan het op zomerse dagen wel 8 graden warmer zijn dan daarbuiten.

Plantenparadijs op je balkon

Een balkon op het zuiden kan in de zomer aardig heet worden. Bloeiers doen het er overigens beter dan groeiers. Een greep uit bloeiers die het heel goed doen in potten: vlinderstruik, ijzerhard, dropplant, goudsbloem en vetplantjes. Laat ook een paar klimplanten groeien, bijvoorbeeld lathyrus, pronkboon, winde of een Suzanne-met-de-mooie-ogen. Dit gaat ook prima in een pot. Al dat groen geeft lekker veel schaduw en helpt enorm om je omgeving en huis koel te houden.

Samen met de gemeente

Wie weet zijn er bij jouw gemeente wel subsidies om je buurt of tuin te vergroenen. Er kan vaak meer dan je denkt! Informeer bij je gemeente over de mogelijkheden om met de buurt een groenstrook of een stukje grond dat niet wordt gebruikt, in te zaaien.

Wil je meer doen om de natuur te beschermen?

Door de gevolgen van de klimaatverandering staat de natuur onder zware druk. Met jouw hulp gaan we de komende jaren het aantal klimaatbuffers uitbreiden. Dit zijn gebieden waar in natte tijden water wordt opgevangen en vastgehouden voor drogere tijden. Zodat de natuur de ruimte krijgt die het verdient en de biodiversiteit kan groeien. Daarnaast breiden we ook onze natuurgebieden uit, zodat planten en dieren daar nóg meer ruimte krijgen. Help de natuur in Nederland.

Word nu lid vanaf €3,25 per maand.
Ga naar www.nm.nl/bescherm

Natuurmonumenten

Word lid!

Ons werk wordt gesteund door de volgende partners:

Natuurbegraven
Nederland

Technische Unie
A Sonepar Company

WELEDA
Since 1921

De watercampagne van 2023 is onderdeel van het LIFE project Wetlands4Cities

Co-funded by
the European Union

